

δοῦλοι σὺν αὐτοῖς ποὺ ζοῦνε σήμερα στοὺς
Θεσσαλικὸς κάμπους καὶ ποὺ παναστατοῦνε μ' ὄλο
τους τὸ δίκιο.

★

ΔΕΝ τὸ λέμε ἑμεῖς. Τὸ λέει ἡ «Ἀκρόπολις» σ' ἓνα
«Δακωνικό» τῆς τῆν Τρίτη κ' ἑμεῖς τὸ παίρνουμε δῶ,
βάνοντάς του ἔτσι τὴν κόκκινη βούλλα τοῦ «Ἐγκρίνεται»:

«Ὁ πάντοτε εὐφυλόγος Πατριὸς ἰατρός κ. Χρ. Κο-
ρούλλος μὲ τοὺς μαργαρίτας τοὺς ἰατρικοὺς ποὺ μᾶς ἔστει-
λε, θὰ κάμῃ μὲν πολλοὺς νὰ γελάσουν, ἀλλὰ νομίζει ὅτι
ἡ ἰατρικὴ ὑπέληψις τῶν εἰς βάρος τῶν ὑποίων θὰ γίνου-
ν τὰ γέλοια, θὰ ἐλαττωθῇ, πρέπει νὰ ἐλαττωθῇ;

«Ὅσον ἑμείωσαν τὴν μηχανικὴν ἀξίαν τοῦ κ. Ἄθ.
Γεωργιάδου αἱ ἀνορθογραφίαι του, ἄλλο τόσον θὰ μειώ-
σουν τὴν χειρουργικὴν δεινότητα ἐνδὸς Τσακωνα αἱ ἀσυν-
ταξίαι του.

«Ἄς εἶν' κολὰ τὰ γυμνάσιά μας, τὰ ὅποια διδάσκουν
γλῶσσαν ἀνύπαρκτον καὶ ἀλάλητον.»

★

ΜΠΟΡΕΙ νὰ φταῖνε καὶ τὰ Γυμνάσια (καὶ κανεὶς δὲ
λέει τὸ ἐναντίον) μὰ δὲν πρέπει νὰ ξεχνάμε κίβλας πὼς ὁ
μηχανικός κ. Γεωργιάδης, πρὶν τὸ Ὑπουργικὸ Συμβούλιο
τὸν κρίνει «ἀνεπαρκῆ» γιὰ τὶς ἀνορθογραφίαις του, εἶχε
υπεβάλλει ἔκθεσι νὰ κλασικοποιηθοῦν οἱ δρόμοι κ' οἱ μα-
χαλάδες τῆς Ἀθήνας, νάλλάξουν δηλ. ὄνομα «ἐπὶ τὸ ἀρ-
χαιοπρεπέστερον». Ὅσο γιὰ τὸ χειροῦργο κ. Τσακωνα, ξέ-
ρουμε πὼς εἶναι μανιακὸς καθαρευουσιάνος. Ὅστε (νά, τί
συμπέρασμα βγαίνει) ὅσο πὺ ἀγράμματος εἶναι κανεὶς,
τόσο πὺ καθαρευουσιάνος θέλει νὰ δείχνηται γιὰτὶ βρίζει,
ἔτοιμες τὶς ρετσέτες.

Ἐμεῖς θὰ παρακαλέσουμε τοὺς Πατρινοὺς φίλους μας,
ὅποις ἀπ' αὐτοὺς σχετίζεται μὲ τὸν κ. Κορούλλο, νὰ τὸν
καταφέρει νὰ στείλει τοὺς «μαργαρίτες» του στὸ «Νουμᾶ»
γιὰ νὰν τοὺς τυπώσουμε στὴν πρώτη πρώτη σελίδα.

★

ΤΡΙΦΤΕ τὰ μάτια σας! Ὁ Μιστριώτης καταγγέλνε-
ται, στὸ ἴδιο φύλλο τῆς «Ἀκρόπολις» ἀπὸ τὸν κ. Γ.
Ἰωαννίδη, γιὰ... «χυδαῖστίς», ὅ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον,
γιὰ μαλλιαρός!

Ἀκοῦστε:

«Καὶ Ἀον. Ἐξερχόμενοι τοῦ Πανεπιστημίου ἀγνοοῦμεν
τὴν γλῶσσαν ἡμῶν, διότι αὕτη δὲν διδάσκεται καθ' ὅλην
αὐτῆς τὴν ἔκτασιν. Οἱ τύποι πανταχοῦ τρώγουσι τὴν οὐ-
σίαν, τὸ δὲ παρατηρητικὸν ἐν γένει πνεῦμα, ὅπερ ἔπρεπε
νὰ καλλιεργηθῇ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἐλλείπει διότι σπα-
νίως ἢ μᾶλλον οὐδεὶς ποτε μέχρι τοῦδε μετεχειρίσθη τὴν
γλῶσσαν, ἣν διδάσκει. Αὐτὸς ὁ γέρον Ἰωαννίδης
ὅστις τοσοῦτον κόπτεται διὰ τὴν γλῶσσαν, αὐτὸς
διδάσκων ποιεῖται χρῆσιν ΧΥΔΑΙΟΤΑΤΗΣ ΓΛΩΣ-
ΣΗΣ.

«Τίς ποτε ὑπέδειξε σύστημα γλώσσης; Τίς μὲ ζῆλον
εἰργάσθη ὑπὲρ αὐτῆς παρακολουθῶν τὴν διδασκαλίαν ἀπὸ

Τὸ πέρασμα, τὸ πέρασμα, τὸ πέρασμά σου!
Στὰ πλάτια τῶν ὠκεανῶν, στὰ μάκρια τῶν ἡπείρων
Τὰ μεγαλόπρεπα πουλιὰ καὶ τὰ καρβία νιρῶσιαι,
Καὶ μάχεται μὲ τοὺς ρυθμοὺς τῶν ἱερῶν Ὀμήρων.

—

Τοῦ σκλάβου ὁ σκλάβος εἶμ' ἐγὼ ὁ ἀνέλπιδος,
Τὸ λυτρωτὴ δὲν τὸν προσημένω πλιά,
Πᾶω καθὼς πάει τοῦ ρηχοῦ νεροῦ τὸ ἀργὸ ξεψύ-
χισμα,

Πρὸς τὴν παντέρμη ἀερογιαλιά.

Μὰ ὄλα τὰ ξέχασα, τὰ ξέχασα, τὰ ξέχασα,
Καὶ σὰ Μεσοσίας ὑψώνομαι σὲ νέα μιά γῆς Ἰουδαία,
Κάθε ποῦ γέρνει καὶ φουρᾶς πρὸς τὰ μαλλιά μου
Τὴν ἀπαλὴν ἱερὴ ἀνοή σου, ὦ Μοῦσα Ἰδέα!

—

Θεοὶ μὲ χίλια ὀνόματα, Ἀγάπη, Σάρκα, Ἰδέα, Φωτιά,
Δύναμες, Πλάτες, Τίποτε, Πόθοι, καὶ Χρῆς, καὶ
Μοῖρες,

Χίσιαιε σπύτια σὰ βοννὰ ψηλά, σὺν πέλαγα πλατιά,
Δείχνητε πλάτια καὶ ὑψη σὰς, ἀνοῖχτε καὶ τίς θύρας.

ΣΤΗ 'ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ,

Κι ὁ λυτρωμὸς ἐσήμανε καὶ πίστη σας ἡ Ἰδέα!

Γύρω τριγύρω μιά ζωή, σὰ μιά προδότρα στέκει
Γύρω τροχίζονται σπαθιά, βροντᾶει τὰσιτροπέλι...

Γύρω ἓνα κάστρο πέφτοντας μέσα ἓναν κόσμο θάφτει
Γύρω τριγύρω ἡ λεβεντιά τὸν πόλεμο ξανάφτει.

Γύρω τριγύρω μιά γενιά τὰ γόνατα λυγᾶει
Καὶ μιά ψευτιά τσακίζεται, γκρεμίζεται καὶ πάει...

Πέρα γελᾶει μὴν ἀυγὴ καὶ φαίνεται μιά ζήση
Ζήση μὲ γλώσσα ζωντανή ποὺ σὰς θὲ νὰ τιμήσει.

Πολεμιστὴς ξαρμάτωτος κανένας σας μὴ μείνει
Μιά τὴν παντιέρα ὑψώσατε στὸ Φλογερὸ Καμίνι.

Νιότη! τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιάς μὴ σέρονεσαι πιά σκλάβο
Νά, ἡ ἀλήθεια! ἀγκάλιασ' τὴν. Νά καὶ ὁ δρόμος: Τράβα!

ΡΗΓΑΣ ΠΑΛΑΤΗΣ

τῆς κατωτάτης βαθμίδος τοῦ δημοτικοῦ σχολείου μέχρι
τῆς ἀνωτάτης Πανεπιστημιακῆς;

Μὰ ἔχει κι ἄλλες σωστὲς παρατηρήσεις τὸ ἄρθρο τοῦ κ.
Ἰωαννίδη καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰν τὸ μελετήσουν οἱ κ.κ.
Ἄρμῳδοι. Μήπως τὰ λέει αὐτὰ κανένας δημοτικιστὴς γιὰ
νὰν τὰ παραπετάξουν; Καθαρευουσιάνος τὰ λέει κι ἄς τὰ
προσέξουνε.

★

ΧΑΡΗΚΑΜΕ ποὺ ἰδρύθηκε «Ἐργατικὸ κέντρο» καὶ
στὴν Ἀθήνα μὲ σκοπὸ «τὸν συνασπισμὸν τῶν ἐργατικῶν
ὁμάδων, τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀλληλεγγύης μεταξύ αὐτῶν,
τὴν ἐπιδίωξιν τῆς ἐπιψηφίσεως ἐργατικῆς νομοθεσίας, τὴν
ἐκπαίδευσιν καὶ προαγωγὴν τῶν ἐργατικῶν διὰ διαλέξεων
καὶ σχολῶν», κι ἄλλα τέτια ποὺ μὲ παραπολὺ ἔμορφη Κι-
νῆτικὴ γλῶσσα μᾶς τὰ εἶπαν οἱ φημερίδες, φυσικὰ γιὰ νὰ
μὴν τὰ νιώσουν οἱ ἐργάτες. Ἄς εἶναι. Κεῖνο ποὺ θέλου-
με νὰ συστήσουμε τώρα στοὺς διάφορους κοινωνιολόγους μας
εἶναι πὼς κι ἂν ἀποκλείνει τὸ καταστατικὸν κάθε μὴ ἐρ-
γάτη ἀπὸ προεδρικήν κὶ ἀπὸ τᾶλλα ὀφίτσια, ἔχουν ὑπο-
χρέωσις ἠθικὴ νὰ κάνουνε διαλέξεις στὸ «Ἐργατικὸ κέντρο»
καὶ νὰ τὸ ὑποστηρίζουνε μὲ κάθε τρόπο. Μ' ἄλλα λόγια, ὁ
σκοπὸς τους πρέπει νὰναι νὰν τὸ βοηθήσουν καὶ νὰν τὸ
φωτίσουν κι ὄχι νὰν τὰ ἐκμεταλλετοῦνε.

ΝΟΣΤΙΜΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Τὴ στιγμὴ ποὺ ὄλος ὁ κόσμος ἐφόρεσε τὴν ἀπο-
κριάτικὴν μάσκα καὶ προσπαθοῦσε νὰ γελάσῃ τὸν
ἄλλο, χωρὶς νὰ φηνῇ ἀληθινὰ ποιὸς εἶναι, ὁ «ριζο-
σπάστης» ποῦγραψε τὰ περίφημα καὶ ἱστορικὰ ἐ-
κείνα ἄρθρα γιὰ τὸ Ὁδεῖο στοὺς «Καιρούς» ἔβγαλε
τὴ μάσκα του, καὶ σ' ἓνα τοῦ ἄρθρου ποὺ δημοσιεύ-
τηκε στὸ «Νουμᾶ» (ἀριθ. 379) παρουσιάστηκε ξε-
μασκαρμένος μὲ τ' ἀληθινὸ του τ' ὄνομα καὶ τ' ἀ-
ληθινὸ του ἰδανικόν.

Ἄμα γιὰ πρώτη φορὰ ἔρριξα μιά μκτιὰ στὰ
ἄρθρα τοῦ «ριζοσπάστη» ποὺ καθὼς αὐτοκολλακεύ-
ται νὰ νομίζῃ «ἐτάραξαν τοὺς κύκλους μερικῶν ἐν-
διαφερομένων» κατάλαβα ἀπὸ τὴν πρώτη παρά-
γραφο τοῦ πρώτου ἄρθρου, πὼς ὁ «ριζοσπάστης» δὲν
εἶτανε κανένας ἄλλος παρ' αὐτὸς ὁ ἴδιος ποὺ ἀντάλ-
λαξε τὴν πὺ περίφημη καὶ πὺ ἱστορικὴ, καὶ ἀπὸ
τὰ ἄρθρα τοῦ ἀκόμη, ἀλληλογραφίᾳ μὲ τὸ φίλο του
Γ. Ἀξιώτη σ' ἓνα περιοδικὸ ποὺ βγάζανε τότες
μαζὶ οἱ δύο, τὴν «Κριτικὴν», ἀλληλογραφίᾳ γεμάτη
ἀπὸ φωτιὰ καὶ λαχτάρια γιὰ τὴν κατάχτησιν μιᾶς
«καθηγητικῆς ἔδρας» στὸ Ὁδεῖο.

Ὁ σκληρόκαρδος κ. Νάζος δὲν καταδέχτηκε νὰ

πλάθει σὲ κηχρὴ ὁμορφιά τὸ στοχασμὸν του, ἄς τὸ
δεῖ κανένας στὴν «ἀτέλιωτη προσπάθεια» τῶν Ἐ-
λεύτερων Πολιορκημένων.

Μὰ εἶπα παραπάνω πὼς κάθε ἄλλο ἐνοῶ παρὰ
πὼς λείπει ὀλότελας ἀξία ἀπ' τὴν ἰδέαν τοῦ Πα-
λαμᾶ, μὰ τούτη φίνεται μονάχα ἐκεῖ ποὺ νιώθει
πὼς πρώτος ὅρος τῆς ποιήσεως εἶναι ἡ εἰκονικὴ πα-
ράστασις τῆς ἰδέας. Καὶ φυσικὰ εἶπε καὶ κατορθώ-
νει νᾶβρει καὶ τὴν πλαστικὴν μορφήν.

Χρυσὸ τὸ μῆλο ποὺ κρατᾶς, καὶ μαργαριταρένια σου,
Ἄροδαφνοῦσα, ἡ φορεσιά, ἀνοή τῆς Ἀφροδίτης,
Σ' ἔρριξε σκύλλα Ρήγγισσα στὸν πυρῶμένο κλίβανο,
Καὶ σ' ἔτρωγε κι ὁ κλίβανος κ' ἔφεγγε σὺν πλα-
νήτης.

Τοῦ κἀκου! ἀπὸ τὴ φλόγα ἐσὺ ξαναγιωμένη ἀφάγωτη,
Τὸ Χάρο μὲ τὸν Ἐρωτα σκορπᾶς, Ἄροδαφνοῦσα,
Ὅρμη ἐνδικήτρα ἀξήγητη μέσα στὰ μάτια σου ἄ-
στραψε

Βυθὸς ποῦ κρύβει ἡ θάλασσα ἡ πικροκυματοῦσα!

Τὸ παρακάτω ὀχτάστιχο ἀπὸ τὴν ἴδια συλλογὴ
μοῦ φαίνεται σὰ νὰ χαρακτηρίζῃ μόνον τοῦ τὸν
ποιητῆ.

Ἄεροκρέμαστα παλάτια μεταφυσικά,
Οἱ μὲ τὰ χίλια ὀνόματα θεοὶ σὰς κατοικοῦνε,
Κ' ἔξω Καρδιᾶς καὶ Στοχασμοί, σὺν κολασμένα
ξωτικά,
Δὲν ξέρουν ἀπὸ ποῦ καὶ πὼς μέσα σ' ἐσὰς νὰ
μποῦνε!

Ναί, πὼς νὰ μποῦν ὄλοι οἱ στοχασμοὶ αὐτοὶ
εἰκονικά, ποιητικὰ μὲς τὰ φτερά τοῦ στίχου, θᾶ-
πρεπε νᾶναι κ' ἡ ἔγνια καθενὸς ποὺ θέλει νὰ λέ-
γεται ποιητὴς φιλόσοφος. Ἄμα ὅμως δὲν ξέρουν
πὼς νὰ μποῦν καὶ ἀραδιάζονται μόνον ξερὰ ξερὰ,
ὅπως γένεται τὸ συχνότερον στὴν «Ἀσάλευτη ζωὴ»,
τότε μᾶς ἀφίνουν κρύους, ἀσυγκίνητους, ὅσο στὸ
κάτω τῆς γραφῆς δὲν ἔχουν καὶ πολὺ μεγάλο βᾶ-
θος, γιὰ νὰ συγκινήσουν ἔστω καὶ τὸ νοῦ ἀφαιρε-
μένα, ἀφοῦ δὲ μποροῦν νὰ συγκινήσουν αἰσθητικὰ
μὲ πλαστικότητα, μὲ μουσικὴ, μὲ ὁμορφιά κοντο-
λογῆς. Γιὰ τοῦτο ὁ Παλαμᾶς μοῦ φαίνεται κάπως
ρηχός, ὅπου γυρέθει νᾶναι ποιητὴς φιλόσοφος, κά-
πως ξερός ὅπου πασιάζει νᾶναι φιλόσοφος ποιητῆς.
Κάτι παρόμοιο, θαρρῶ, παθαίνει κι ὁ Βαλαωρίτης
κάπου ποὺ γυρέθει νὰ φιλοσοφήσῃ μὲ τὸ στόμα
κάπιου ἡρώα του. Πὼς καταφέρνει ὁ Σολωμὸς νὰ

προσέξῃ διόλου στὴ Φασουλοπερικλέτικη αὐτὴν ἀλλογραφία, καὶ ἀπὸ τότες ὁ Γ. Λαμπελέτ συνέλαβε τὸ ἰδανικό του, πού χωρὶς νὰ κοκκινίσῃ ἀπὸ ντροπὴ ἔγραψε πὼς αἶχε, ἔχει καὶ θὰ ἔχῃ ν' ἀποδείξῃ πὼς τὸ Ὁδεῖο δὲν ὑπηρετεῖ κανένα ἔθνικὸ προορισμό».

Καὶ λέω χωρὶς νὰ κοκκινίσῃ ἀπὸ ντροπὴ, ὅχι γιατί τὸ Ὁδεῖο ὑπηρετεῖ τὸν ἔθνικὸ του προορισμό — ποῖός εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ Ὁδεῖου τῶπε κι ὁ Καλομοίρης κ' ἐγὼ σὲ δύο ἄρθρα μου πού δημοσιεύθηκαν στὸ «Νουμά» — ἀλλὰ γιατί ἕνας ἄνθρωπος πού λέει πὼς εἶναι καλλιτέχνης, πού ὑποστηρίζει πὼς σπούδασε τὴ μουσικὴ, πού λαβαίνει τὴν τόλμη νὰ λέῃ πὼς κάτι ἀξίζει, ὁμολογᾷ ὁ ἴδιος πὼς τὸ ἰδανικό του εἶναι ν' ἀποδείξῃ «πὼς τὸ Ὁδεῖο δὲν ὑπηρετεῖ κανένα ἔθνικὸ προορισμό».

Ἐίρετε πὼς μοιάζει αὐτό; Σὺν ὁ Καλομοίρης ἀπὸ τὴ Ρουσία ἢ ὁ Βάρβογλης ἀπὸ τὸ Παρίσι ν' ἀφίσουν τὴ δουλειά τους, κάθε μιά δημιουργικὴ τους ἐργασία, καθ' ἑνα ἄλλο τους ἰδανικό καὶ νᾶρθουν νὰ καθήσουν ἀλλὰ Λαμπελέτ στὴν Ἀθήνα γιὰ ν' ἀποδείξουνε κείνο πού ζητάει ν' ἀποδείξῃ ὁ ξεμασκαρμένος «ριζοσπάστης».

Ἀλλὰ τὸ ἰδανικό αὐτὸ «πού εἶχε, ἔχει καὶ θὰ ἔχῃ» ὁ «Ριζοσπάστης—Γ. Λαμπελέτ» δὲν μπορούσαν νὰ τῶχουνε μήτε ὁ Καλομοίρης μήτε ὁ Βάρβογλης, πού ὅσοι διαβάσανε στὸ «Νουμά» τ' ἄρθρα τους, εἶδαν ποῖο εἶναι τὸ ἰδανικό ἐνὸς ἀληθινοῦ καλλιτέχνη.

«Στὴν Ἑλλάδα θὰ κατέβω, λέει ὁ Καλομοίρης στὸ ἄρθρο του, σ' ἕνα, τὸ πολὺ δύο χρόνια, καὶ τὴ στιγμή πού τὸ Ὁδεῖο δὲ με βρεῖ ἄξιο του ἢ ἐγὼ δὲν τὸ βρῶ ἄξιο μου, θὰ δουλέψω γιὰ λογαριασμό μου κι' ὅπως ἐγὼ λαχταρῶ δὲ θέλει κ' ἡ Ἀθήνα νὰ με ὑποστηρίξῃ; θὰ πάω κάπου ἄλλου στὴ Ρωμισσὺν» δὲ σηκώνει κ' ἡ Ρωμισσὺν πουθενὰ λεπτέρια δημιουργίας καὶ γνώμης; ἀφοῦ ἔκανα τὸ χρέος μου, ἔχει ὁ Θεός· ἕνας μουσικὸς πού ξέρεε τὴ δουλειά του μπορεῖ καὶ στὴν Ἀμερικὴ καὶ στὴ Ρουσία νὰ φάῃ ψωμί, δίχως νᾶχῃ ἀνάγκη νὰ δέσῃ τὴ δημιουργία του ἢ τὴ γνώμῃ του, μὰ καὶ δίχως ν' ἀρνηστῇ τὸν ἔθνισμό του».

Μὰ ὁ Καλομοίρης ἔχει τὴν τόλμη νὰ λέῃ τέτοια παλληκαρίσια λόγια, γιατί εἶναι Καλομοίρης, εἶναι καλλιτέχνης μὲ τὰ οὐλα του, τὰ λέει αὐτὰ μὲ τόση περηφάνεια γιατί καταλαβαίνει πὼς ἔχει τὸ δαιμόνιο τῆς μεγαλοφυΐας μέσα του καὶ πὼς ὁ προορισμός ἐνὸς καλλιτέχνη δὲν εἶναι νὰ θαφτῇ στὴν

Ἀθήνα ἢ στὸν Πειραιᾶ τὴ στιγμή πού ἡ Ἀθήνα ἢ ὁ Πειραιᾶς, κακὰ ἢ κακὰ, δὲν τὸν κρίνουνε ἄξιο τους γιὰ νὰ τὸν ὑποστηρίξουνε.

Ὁ Γ. Λαμπελέτ ὅμως κρύβεται πίσω ἀπὸ τὴν ἀνωνυμία γιὰ νὰ εἰπῇ ὅ,τι λέει, γιατί εἶναι Γ. Λαμπελέτ, πού ἴσαμε τὴ στιγμή αὐτὴ δὲ μᾶς εἰδείξε πὼς κάτι κρύβει μέσα του, γιατί εἶναι Γ. Λαμπελέτ, ἄνθρωπος δηλαδὴ χωρὶς κανένα ἰδανικό ἀντάξιο ἐνὸς ἀληθινοῦ καλλιτέχνη, ἐνῶ ἀπεναντίας ἡ καλλιτεχνικὴ του ὑπόσταση—ἂν ὑποθεθῇ ὅτι ἔχει τέτοια—εἶναι βαρυσμένη μὲ τὸ ὅτι γνωρίζοντας τὰ χάλια τοῦ Ὁδεῖου—κατὰ πού λέει—ἐζήτησε νὰ διοριστῇ καθηγητὴς σ' αὐτό, ὅτι ἀνέλαβε τὴ διεύθυνση τοῦ «Ὁδεῖου Πειραιῶς» καὶ τῶκλεισε σὲ λίγους μῆνες καὶ ὅτι σήμερα εἶναι δάσκαλος τῶν «θεωρητικῶν μαθημάτων» τῆς μουσικῆς—ὁ Γ. Λαμπελέτ δὲν παίζει κανένα ὄργανο—στὸ μουσικὸ σκολειὸ τῆς Δδος Σοφίας Βέλλα στὸν Πειραιᾶ, μᾶς διπλωματούχου δηλαδὴ τοῦ Ὁδεῖου γιὰ τὸ ὅποιο «εἶχε, ἔχει καὶ θὰ ἔχῃ ἕνα ἰδανικό, ν' ἀποδείξῃ πὼς δὲν ὑπηρετεῖ τὸν ἔθνικὸ του προορισμό».

* *

Τὸν βρῖσανε, λέει ὁ Γ. Λαμπελέτ, «χωρὶς νὰ λάβουνε οὔτε κἂν τὸν κόπο νὰ διαβάσουν ὅ,τι ἔγραψα».

Ὁ Λαμπελέτ μαζί μὲ τῶν «ὄβριστές του»—ἢ ἀλήθεια τίς περισσότερες φορές περνιέται γιὰ βρισιὰ—συγκαταλέγει καὶ μένα, χωρὶς νὰ μοῦ κἀνῃ τὴν τιμὴ (;), ὅπως στὸν κ. Ξενόπουλο, ν' ἀναφέρῃ τὸ ὄνομά μου.

Γι' αὐτὲς τίς βρισιὰς θὰ πῶ δύο λόγια σήμερα μὲ τὴ δῆλωση ὅτι δὲ θ' ἀσκοληθῶ πιά μὲ Ὁδεῖα καὶ Λαμπελετοαξιῶτες, ὅσα κι ἂν γράφουνε, ὅσα κι ἂν εἰποῦνε, ὅσες κωμικὲς φυλλάδες κι ἂν τυπώσουνε.

Ὁ Γ. Λαμπελέτ λέει πὼς τὸν ἔβρισα χωρὶς νὰ τὸν διαβάσω. Μοῦ φαίνεται πὼς δὲ λέει τὴν ἀλήθεια, ἔχτος κι ἂν ξεχνάει ἢ δὲν καταλαβαίνει τί γράφει.

Ἔτυχε νὰ παρακολούθῃσω—δυστυχῶς ἢ εὐτυχῶς—ὅλη τὴ δημιουργικὴ ἐργασία—τὴ μουσικὴ, νὰ ξηγοῦμαστε—πού παρουσίασε ἴσαμε σήμερα ὁ Λαμπελέτ. Καὶ τὴν ἐργασία του αὐτὴ τὴν ἀποτελοῦνε αἱ πρὸς Ἀξιώτην «ἐπιστολαὶ του» πού δημοσιεύτηκαν στὴν «Κριτικὴ» καὶ τὰ ἄρθρα πού δη-

μοσίεψε μὲ τὸ ψευδώνυμο «Ριζοσπάστης» στοὺς «Καιρούς».

Κ' ἐπειδὴ κολακεύομαι νὰ νομίζω πὼς δὲ στεροῦμαι τὴ στοιχειώδη λογικὴ, κ' ἐπειδὴ ὁ Λαμπελέτ δὲ γράφει πράγματα πού νὰ θέλουνε μυαλὸ ἀκονισμένο γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ μπῇ στὰ ἀψήγηλα νοήματά του», τὸν κατάλαβα πολὺ καλὰ τί θέλει νὰ πῇ.

Καὶ «ἐρωτῶ» κατὰ πού λέει κι ὁ Θεοτόκης :

—Κατηγορήσε ἢ δὲν κατηγορήσε ὁ Γ. Λαμπελέτ πὼς τὸ Ὁδεῖο εἶναι μιὰ «σχολὴ κλειδοκυμβάλου» («Καιροί» 14 Νοέμβρη) καὶ τίποτα παραπάνω;

—Ὑποστήριξε ἢ δὲν ὑποστήριξε στὸ αὐτὸ φύλλο πὼς «Ὁδεῖον ἐν Ἑυρώπῃ σημαίνει ἐν εἶδος μουσικοῦ Πανεπιστημίου, τὸ ὅποιο ἔχει ὑψιστὴν σημασίαν κυρίως διὰ τὴν ὑπαρξιν ἐν αὐτῷ τῆς ἕδρας τῆς συνθέσεως, διὰ τὸ ὅτι καλλιεργεῖται εἰς αὐτὸ ἡ μουσικὴ, ΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΤΕΧΝΗ κτλ.»

Καὶ ἀφοῦ τὰ εἶπε, γιατί λέει πὼς τὸν βρῖσανε χωρὶς νὰ τὸν διαβάσω;

Τὸ εἶπα καὶ τὸ λέω καὶ θὰ τὸ λέω—μίμηση κατὰ τὸ εἶχα, ἔχω καὶ θὰ ἔχω :

Πὼς σκοπὸς τοῦ Ὁδεῖου εἶναι νὰ εἶναι ἕνα καλὸ σκολειὸ πού νὰ μαθαίνῃ τὸν κόσμον μουσικὴ. Δηλαδὴ παρὰδέχτηκα κείνο γιὰ τὸ ὅποιο ὁ Λαμπελέτ κατηγορεῖ τὸ Ὁδεῖο.

Καὶ τί ἄλλο ἀκόμη εἶπα; Πὼς τὸ Ὁδεῖο δὲν ἔχει σκοπὸ νὰ βγάλῃ μεγαλοφυΐες, γιατί οἱ μεγαλοφυΐες γεννιοῦνται, δὲ γίνονται, ὅπως ὑποστηρίζει ὁ Γ. Λαμπελέτ, λέγοντας πὼς στὸ Ὁδεῖο ἡ μουσικὴ πρέπει νὰ καλλιεργεῖται ὡς ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΤΕΧΝΗ.

Ἡ «δημιουργία» δὲν καλλιεργεῖται. Τὴ δύναμη τοῦ «δημιουργεῖν» τὴν ἔχουνε διαλεχτοὶ μέσα τους. Καὶ οἱ διαλεχτοὶ αὐτοὶ εἶναι καὶ λέγονται μεγαλοφυΐες. Τὴ στιγμή λοιπὸν πού ὁ Γ. Λαμπελέτ ζητάει ἀπὸ τὸ Ὁδεῖο νὰ καλλιεργῇ τὴ μουσικὴ ὡς «δημιουργικὴν τέχνην» ζητάει ἀπὸ τὸ Ὁδεῖο νὰ βγάλῃ μεγαλοφυΐες. Κ' οἱ μεγαλοφυΐες εἶπα, λέω καὶ θὰ λέω πὼς δὲ γίνονται.

* *

Ἐξακολουθώντας ὁ Γ. Λαμπελέτ παραξενεύεται γιατί, λέει, τὸν «πολεμήσανε»—τί ὁμορφὴ λέξη καὶ τί ἐγωϊστικὴ μαζί—γιατί εἶπα, χωρὶς νὰ τὸ πῇ «πὼς τὸ Ὁδεῖο δὲν καλλιεργεῖ τὴν ἔθνικὴ μουσικὴ». Δυστυχῶς, γιὰ τὸ Λαμπελέτ, κι αὐτὸ ξέ-

Διωῦσα, καὶ γονάτια, καὶ κάτι σοῦ ζητοῦσα

Κ' ἐμπρός σου ὁ λόγος μου ἔλευρεν, ὦ Μοῦσα

Ἰδέα, ὦ Μοῦσα,

Καὶ κράτησες τὸ χέρι μου, «Δοῦλε, σ' ἐμένα!»

μου εἶπες,

Στάλαφια τᾶστρομέτωπα μὲ πηγες καὶ στοὺς γού-

πες,

Καὶ μὲ πορφύρα μ' ἔντυσες, καὶ στὸ βωμό σου ἐπάνω,

Μάντισσα, ῥήγας πρόσταξες νὰ πέσω νὰ πεθάνω.

Καὶ μοναχὰ δὲ μάντιψες τὸ κἂν πού ζητοῦσα

Ἔνα ποιητὴ ὁροσερὸ νερὸ καθάριο, ὦ Μοῦσα.

Τὸ ποτήρι αὐτὸ μὲ τὸ ὁροσερὸ καθάριο νερὸ, θὰ τὸ πιεῖ καθένας ποιητὴς στὴ βρῦση τῆς καρδιάς του, τόσο ὁροσερότερο καὶ καθαρότερο ὅσο καλύτερα γνωρίσει τὴν καθυπὸ μπόρεσή του καὶ μείνει εἰλικρινὴς σὲ αὐτὴ. Ἐκεῖ τὸ πίνει κι ὁ δικός μας ποιητὴς καὶ τόσο συχνότερα ὅσο λιγότερο σκοτιζέται γιὰ τὴν Ἰδέα Μοῦσα. Γιὰ τοῦτο δίχως νὰ θέλω νὰ πῶ πὼς λ. χ. οἱ «Πατρίδες» εἶναι δίχως καμιά ὁμορφιά καὶ πύστερο δίχως ἱστορικὴ ἀξία γιὰ τὰ πρῶτα βήματα τῆς ἰδεολογικῆς ποιήσεως μας, πὼς ἢ «Νέα ὠδὴ τοῦ παλιῦ Ἀλκαίου» εἶναι ποίημα ἄσκημο καὶ δίχως σοβαρὴ ποιητικὴ ἰδέα, πὼς ἢ

«Φοινικιά» δὲν ἔχει ἀρκετὲς μελωδικὲς στροφές, πὼς ἀκόμα στὰ «Κομμάτια ἀπ' τὸ τραγούδι τοῦ Ἥλιου» δὲν καταφέρνει κάποιες φορές νὰ μᾶς δώσει μιὰ ἰδεολογικὴ συγκίνηση ὁ ποιητὴς, ὅμως μοῦ φκίνεται πὼς ἡ συγκίνηση αὐτὴ γίνεται ἀσύγκριτα ἀνώτερη ἐκεῖ πού ὁ ποιητὴς δὲν ἀγωνίζεται νὰ βγεῖ ὅζω ἀπὸ τὸν ἐχυτὸ του καὶ φυσικὰ καὶ καταφέρνει νὰ φτάσει σ' ἀνώτερα τεχνικὰ ἀποτελέσματα. Λ. χ. μὲ τὸ «Τραγούδι ἐνὸς πατέρα» μὲ συγκινεῖ ἐμὲ περισσότερο παρὰ μὲ ὅλα τᾶλλα ἰδεάσματα τῶν «Πατρίδων», ὁ «Παράλυτος στὴν ἀκροποταμιά», τὸ «Ἀπλὸ τραγούδι» καὶ τὸ «Μίλημα μὲ τὰ λουλούδια» εἶναι γιὰ μὲ ἀνώτερα ποιήματα ἀπὸ ὅλα τᾶλλα γύρω τους, στίς «Ἐκατὸ φανές» εἶναι τεχνίτης καὶ ποιητὴς ἀνώτερος καὶ μᾶς ξεσκαπάζει τὴ ζωὴ βαθύτερα ὅταν αἰστάνεται ἀπλὰ καὶ φυσικὰ καὶ τραγουδάει καὶ ζωγραφίζει τὰ γνώριμα, παρόταν θέλει νὰ σκεφτεῖ βαθιά καὶ μεταφυσικὰ ἢ ἀνασκαλέβει τὰ βιβλία καὶ στὸν «Ἀσκραῖο» καὶ στίς «Ἀλυσίδες» φτάνει σὲ ποίηση σοβαρότερη, βρῖσκει τόνους ποιητικὸς πῖο δυνατοὺς καὶ βαθιοαἰσθητοὺς πραγματικὰ ὅσο περσοῦτερο κοιτάζει τὴ ζωὴ μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς καὶ μπορεῖ καὶ ξεμακραίνει ἀπ' τὴ φιλολογία τοῦ βιβλίου. Ἰδέα κίνησε τίς «Ἀλυσίδες», μὰ ἢ

ἰδέα κατορθώνει καὶ γένεται αἴσθημα καὶ παίρνει πλαστικὴ μορφή καὶ συγκινεῖ ψυχὴ καὶ νοῦ. Ἔνα ὄραμα τοῦ ποιητῆ ἰδωμένο μὲ ποιητικὰ πρᾶγματις μάτια, γιὰ τοῦτο καὶ δοσμένο μὲ δύναμη καὶ μὲ γοργὰ δραματικὴ πολλὲς στιγμές, γιὰ τοῦτο καὶ φτερωμένο, ὁροσιμένο μὲ πολλὴ λυρικὴ πνοή. Μιὰ ὅμοια λυρικὴ πνοὴ σὲ στίχο μελωδικότερο—δίχως μὲ τοῦτο νὰ παραγνωρίζω τὸ ἀρμονικὸ τῶν «Ἀλυσίδων»—φυσάει ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη στὸν «Ἀσκραῖο». Ἰδέα τὸ ἴδιο κίνησε καὶ τοῦτο τὸ λυρικὸ διάχυμα τοῦ Παλαμά, μὰ τὸ αἴσθημα, ὅπου μετουσιώνεται, δίνει ὁμορφιά καὶ μουσικότητα στὴν ἰδέα. Δὲν τὸ κρύβω πὼς ἂν εἶταν δυνατό στὸν ποιητὴ νὰ συμμάζονε τὸ ποίημά του στὸ μισὸ τουλάχιστο, θὰ κέρδιζε σὲ δύναμη καὶ σὲ μορφή. Ὡστόσο ἡ πλατυρρημοσύνη δὲν πρέπει νὰ μᾶς κάμει νὰ μὴν ὁμολογήσωμε τὴν ὁμορφιά πού φτάνει τὸ τραγούδι του σὲ πολλὰ μέρη :

Τυφλὸς τοῦ Ὀλύμπου ραφφὸς ὁ θεὸς Μελησιγένης,
Θνητοὺς ἀτάραχα, ἤρωες, θεοὺς ἐμολογᾷ.

Ἄπὸ μιὰ βρῦση ἀνήσυχη, τραγοῦδι μου ἐσύ,
βγαίνεις,

Κ' ἢ λάβα πάντοτε εἰς' ἐσὸ κ' ἢ φουσκοθαλασσιά.

φυγε ἀπὸ τὴν ἄκρη τῆς πέννας του καὶ τῷ γραφε.

Ἄπρπερε», γράφει ὁ Λαμπελέτ, ἰννοῶντας τὸ Ὁδεῖο, «ἀντὶ νὰ εἶχε συγκεντρώσει ὅλες του τὶς ἐνέργειες εἰς τὸ νὰ παράγῃ θηλυκὲς κλειδοκυμβαλιστικὲς μετριότητες, νὰ εἶχε δώσει μεγάλη σημασία στὴν ἀνάπτυξη τοῦ κλάδου τῶν ἀνωτέρων θεωρητικῶν μαθημάτων(1) καὶ νὰ προετοιμάζεν ἔτσι τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν ἰδρυση μιᾶς τάξης ὅπου νὰ σπουδάζεται σοβαρὰ ἡ σύνθεσις καὶ ὅπου οἱ Ρωμιοὶ μαθητὲς ἀφοῦ θὰ ἀποκοῦσαν τέλεια μόρφωσις, θάβρισκαν κ' ἕνα πολύτιμο ἐθνικὸ ὕλικὸ λαϊκῶν τραγουδιῶν ὅπου θὰ ἐπότηζαν τὴν ψυχὴ τους καὶ θὰ προετοιμάζαν ἔτσι τὴ ρωμαϊκὴ τέχνη γιὰ τὸ μέλλον».

Καὶ τί ἔγραψα ἐγώ; Πῶς τὰ «δημοτικὰ μας τραγούδια» πού ἀπάνω σ' αὐτὰ θὰ δημιουργηθῇ ἡ ἐθνικὴ μουσικὴ θὰ τὰ χρησιμοποιήσουν ἐκεῖνοι πού θὰ ἔχουν τὴ δύναμη νὰ τὰ χρησιμοποιήσουν, καὶ οἱ ὅποιοι μπορεῖ καὶ νὰ βγοῦνε κ' ἀπὸ τὸ Ὁδεῖο, μπορεῖ ὅμως καὶ νὰ μὴ βγοῦνε, κ' ἔφερα γιὰ παράδειγμα τὸ Λάβδα.

Καὶ γιὰ νὰ τελειώσω.

ἌΚαὶ μιὰ ἄλλη ψευτιά πού εἶπανε γιὰ μένα — λέει ὁ Γ. Λαμπελέτ—εἶναι πῶς γυρεύω στὸ Ὁδεῖο νὰ φέρω τὴν Ἱταλικὴ μουσικὴ».

Κι ὅμως κ' αὐτὸ τῆπε ὁ Λαμπελέτ. Κι ἂν δὲν τῆπε καθαρὰ καὶ ξάστερα στὰ ἄρθρα του πού δημοσιεύτηκαν στοὺς «Καιροὺς»—πού γιὰ κείνους πού ξέρουνε νὰ διαβάζουνε τῆπε καθάρωτατα—τῆπε φαρδεῖα πλατεῖα στὶς πρὸς Γ. Ἀξιότιμη ἐπιστολὲς του, πού δημοσιεύτηκαν στὴν «Κριτικὴ».

Νὰ λοιπὸν τί ἔγραψε σ' ἕνα γράμμα ὁ Γ. Λαμπελέτ («Κριτικὴ» σελ. 195):

Ἄὐτὸ λοιπὸν τὸ ἐμφυσᾶν καὶ τὸ ἐπιβάλλειν με

(1) Ὁ Γ. Λαμπελέτ εἶναι δάσκαλος στὰ θεωρητικὰ μαθήματα.

Ἄκου, ὁ Ἄσκραϊὸς εἴμ' ἐγώ, δὲν εἴμ' ἐγὼ τεχνίτης
Τῶν ἡσυχῶν χρυσοῦντων, τῶν ἰσορῶν σκοπῶν,
Τῆς μαύρης γῆς πού τὴν πατῶ με σέρνει ἐμὲ ὁ
μαγνήτης,

Ὁ νοῦς μου πάει μετὰ τὰ φτερά τῶν ἀναστενασμῶν.
Ραχοῦλες, εἶμαι ὁ πιστικὸς τῆς ἡμερῆς ἀρνάδας,
Ὁργῶνω, σπέρνω, ἰδροκοπῶ, τοῦ κάμπου δου-
λευτής,

Καὶ λούζω τὸ τραγοῦδι μου στῆς δροσοπρασινάδας
Τὰ δάκρυα καὶ στὰ δάκρυα τῆς δύσκολης ζωῆς.
Ἐωμάχο εἶσαι, τραγοῦδι μου, τάλετρο' εἴν' ἡ χαρὰ
μου,

Τὰ κύματά τους ταίριασαν τὰ στάχια καὶ οἱ ρυθμοί,
Ρηγάδων ξεφαντώματα δὲν ξέρουν τῶνομά μου,
Τὸ ξέρ' ἡ μοναξιά, τὸ φῶς καὶ ἡ νύχτα, καὶ ἡ
ψυχή.

Καματερά, τὸ ξέρετε, σπρωγμέν' ἀπ' τὴ βουκέντρα,
Μιὰ λάμψη ἀξήγητη φωταῖε τὰ βύθη σας θαμπά,
Τὸ διαλαλᾶν οἱ γέρανοι, καὶ τὰ μεγάλα δέντρα
Τάκοῦσαν καὶ περπάτησαν, κ' ἤρθανε πρὸ σιμά.

Στὸ χῶμα τὸ πρωτόγονο τῆς γύμνιας τὰ τσακάλια
Μέσ' ὅτων πατέρων μου οὐρλιαζαν τὶς ἀχαρὲς ζωές,
Σκληρὰ εἶταν τὰ παλόπνοια αἰολικὰ ἀπρογιάλια,
Ναῦτες Κυμαῖοι μᾶς σπρώξανε πρὸς θάλασσες
πλατειές.

Ναῦτες Κυμαῖοι μᾶς ρίξανε σ' ἀγνώριστα λιμάνια,
Δαλοῦσε ὁ ζίζηκας, ἀνθοῦσαν ἡ ἀγριαγαθιά,
Κ' ἤρθες νὰ βρῆς ἀνάπαση, τρικυμισμένη ὀρφάνια,
Σὲ καλοκαίρια ἀγέλαστα καὶ σ' ἄγρια χειμαδιά.

Ἄσκρα, στὴ ρίζα τοῦ ἱεροῦ βοννοῦ μαυρολογούσες,
Πῆρε' ἀπὸ σένα τὴν τραχεῖα κ' ἀστολίστη φωνή,
Ἐμὲ δὲ με βυζάζανε στὸν Ἐλικῶνα οἱ Μούσες.
Ἐμὲ με πικρανάθρεψαν οἱ φτώχειες καὶ οἱ καημοί.

(Ἄκολουθεῖ)

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

τὸ στανιὸ ὡς θρησκείαν εἰς τὰς ψυχὰς μας—ἐννοεῖ τὸ Ὁδεῖο—ν' ἀγαπήσωμεν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ὅ,τι εἶναι ἄκρα ἐκδήλωσις καλλιτεχνικὴ—ἐννοεῖ τὴ Γερμανικὴ μουσικὴ—ἐνδὸς ἀπὸ μακρῶν αἰῶνων πολιτισμένου λαοῦ, οὐσιωδῶς δὲ διαφέροντος εἰς τὴν αἴσθησιν καὶ τὸ αἶσθημα καὶ τὴν ἀντίληψιν ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας, πρέπει νὰ καταπολεμήσουν ὅλοι, πού ἔχουν ἀκριβῆ αἴσθησιν τῶν πραγμάτων—ἐννοεῖ τὸν ἑαυτὸν του—ὅσο ἀγαποῦν πραγματικῶς τὸν τόπον των καὶ ζητοῦν τὴν ἀληθινὴν πρόοδόν του».

Σ' ὅλες του δὲ τὶς ἐπιστολὲς ὄχι ἀφίνει νὰ νοηθῇ, ἀλλὰ τὸ λέει καθαρὰ καὶ ξάστερα πῶς τὸ Ὁδεῖο ἔχει πάθῃ ἀπὸ Ἱταλοφοβία, ἂν καὶ ἡ Ἱταλικὴ μουσικὴ «εἶναι πλησιεστέρη στὴν ἀντίληψιν τῶν Ἑλλήνων, συντελεστικωτέρα εἰς τὴν φυσικὴν των πρόοδον, πού ἤμπορεῖ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ φόβος νὰ βλαφθῇ ἡ ψυχικὴ τους υγεία, νὰ ὠφελῆσῃ τὸσον ὅσον ἤμπορεῖ νὰ ὠφελῆσῃ ἕνα κομμάτι τοῦ Βετχόβεν ἢ τοῦ Μπάχ εἰς τοὺς δυναμένους νὰ τὸ ἐννοήσουν» («Κριτικὴ» σελ. 283).

* *

Μποροῦσα ν' ἀραδιάσω κ' ἄλλες περιχοπὲς ἀπὸ τὰ ἄρθρα καὶ τὶς μελέτες τοῦ Γ. Λαμπελέτ γιὰ νὰ τοῦ ἀποδείξω πῶς τὸν παραδιάβασα καὶ πῶς κατὰ τὴν περίστασιν ἀλλάζει ἀλλ' Ἀρτσέλη πρόσωπο, ὄνομα καὶ ἰδέες.

Μὰ οἱ στήλες τοῦ «Νουμά» εἶναι πολυτίμες, πολυτιμώτερες ἀπὸ τὶς μουσικὲς γνώσεις καὶ συμβουλὲς τοῦ Γ. Λαμπελέτ.

Θ. Ν. ΣΥΝΑΔΙΝΟΣ

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

Κάθε τ' ἀγέρα φύσημο,
Στὰ σιωπηλὰ δρομάκια
Τοῦ περβολιοῦ τοῦ ἔρημου
Σκορπάει διαβατικά
Φύλλα χλωμά, νεκρόφυλλα,
Καὶ φεύγειν τὰ πουλιάκι
Μὲ θρήνων κελυθώματα
Ἄπ' τὰ γυμνὰ κλαδιά.

Εἶχα βαθεῖα μὲς στὴν ψυχὴ
Ὁραῖο περβολί,
Ὁλάνθιστο καὶ μυριστὸ
Μὲ φύλλα δροσερά,
Καὶ τὰ πουλιά πού ὀλόχαρα
Παίζαν στὴ μυροβόλη
Ἄγκάλῃ του, τραγουδάσαν
Σὲ πράσινα κλαδιά.

Μὰ τοῦ ἀνέμου φύσηξε
Κακότυχη πνοή.
Κάθε μον φύλλο πράσινο,
Ἄλλάζει τὴ θωριά του...
Κ' εἶταν ἡ κάθε ἐλπίδα μου
Πού ἔγεργε νεκρή,
Στὸν κῆπο τώρα τὸ βουβὸ
Μὲ τὰ γυμνὰ κλαδιά του.

Εἰς τὰ κλωνάρια τὰφυλλα
Τοῦ περβολιοῦ τοῦ ἔρημου
Θάνθιση πάλι ἡ ἀνοιξη
Θάρθουν καὶ τὰ πουλιά.
Μὰ στὴν ψυχὴ μου φύσηξε
Μία πνοὴ ἀνέμου
Ποῦεταν φαρμάκι κ' ἔσταξε
Τὴ νέγρα στὰ κλαδιά.

ΚΛΕΑΡΕΤΗ ΔΙΠΛΑ

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΣΚΟΛΕΙΟ*

4.

Η ΠΡΩΤΗ ΧΡΟΝΙΑ

Ὁ δάσκαλος τοῦ Θύμη ἄρχισε ἀπὸ τὶς πρώτες ἀκόμα μέρες τοῦ Σταυροῦ νὰ διδάσκη στὰ παιδιὰ τὰ γράμματα καὶ τὴν πρώτη ἀνάγνωσι μ' ἕνα τρόπο παμπάλαιο καὶ πνεματοχτόνο. Ἄν καί, σὰ σπούδαζε, εἶχε μάθει κουτσά-στραβά καμπόσια παιδαγωγικὰ κ' εἶχε κάνει λίγη πραχτικὴ ἐξάσκηση διδασκαλίας, ὅπως εἶναι δὰ γνωστὰ σ' ὅλους μας, ἀφινε ὅμως ἄλλοτες ἀπὸ ἄγνοιαν κ' ἄλλοτες ἀπὸ φυγοπονία ἀπαραίτητες διδασχτικὲς ἀρχές, ἀναγκαιότατες μεθοδικὲς ἀπαίτησες καὶ σπουδαίους παιδαγωγικούς ὅρους. Ὅλες οἱ γνώσες του εἶταν ἀστήριχτες, ἡ μάθησὴ του μισή, ἡ καρδιά του ξερή, ὁ νοῦς του στεῖρος, ἡ γλώσσῃ του νεκρή, τὸ παιδευτικὸ του σύστημα σάπιο καὶ τὸ ἔργο του θανατηφόρο.

Μὰ ὅσο καλοσυνείδητος καὶ ρέχτης κ' ἂν εἶναι ὁ Ρωμιὸς δάσκαλος, ὅσο κανονικὸς καὶ γόνιμος σπουδὲς κ' ἂν ἔχει κάνει, ὅσο ἀξιοσέβαστη εἶναι ἡ μάθησὴ του κ' ὅσο ζωντανὴ ἡ ἀγάπη του πρὸς τὰ παιδιὰ καὶ τὴν πατρίδα μας, ὅσο κ' ἂν ἀδιάκοπα καταγίνεται κατὰ τὸ μεγάλο παράδειγμα τοῦ Pestalozzi ἀνὰ ἐπιδιώκη μὲ τὴν ἀγωγή κ' ἀκοίμητα νὰ ποθῇ ὄχι τίποτ' ἄλλο, παρὰ τὸ τέλος τῆς δυστυχίας τοῦ λαοῦ, εἶναι ὅλων διόλου ἀδύνατο νὰ φέρῃ ἀποτελεσματικὰ πλεονεχτήματα στὴν παιδείῃ καὶ στὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν μας. Κι αὐτὸ προέρχεται γιὰτὶ τὰ πάντα μέσῃ στὸ σκολεῖο καὶ συστήματα καὶ βιβλία καὶ προγράμματα καὶ γλώσσα καὶ συνήθειες καὶ μέσα εἶναι θεώρατα μπόδια, πού στημένα μένουνε παντοτινὰ μπροστὰ του καὶ πού ματαιώνουν ὅλες τὶς εὐγενεῖς προσπάθειές του καὶ στεφανώνουν με τῆς ἀποτυχίας τὰγκάθια τὸ ματαιόπονο ἔργο του. Πόσοι νέοι με διαλεχτὲς καρδιές καὶ μυκὰ γερὰ δὲν ξοδέψανε, χωρὶς ἀποτέλεσμα, ὅλο τὸ σπρῆγος τῆς νιότης του κ' ὅλη τὴ δρόσο τῆς ζωῆς τους στὸ σισύφειο ἔργο τῆς ἐκπαίδεψης τῶν παιδιῶν μας καὶ δὲ σωριαστῆκανε νωρὶς-νωρὶς, σαρβάλα ἀπὸ τὴν ἐξάντληση, σὲ μιὰ σκοτεινὴ γωνιά τῆς κοινωνίας με μοναχὸ κέρδος τὴ θλιθερὴ σκέψη πῶς ὀλοκληρωτικὸς ὄλεθρος μᾶς περιμένει, ἂν ὅσο μπορεῖ πιὸ γλήγορα δὲν ἀλλάξουμε ἀπὸ τὰ θεμέλια καὶ δὲ μεταρρυθμίσουμε πέρα ὡς πέρα καὶ με μιὰ τὸ παιδευτικὸ μας σύστημα!

Μὰ καιρὸς εἶναι νὰ ρίξουμε μιὰ προσεχτικὴ ματιὰ στὰ πρώτα τοῦ παιδιοῦ μαθήματα, στὴ διδασκαλία τῶν γραμμάτων. Στὰ σκολεῖα μας καὶ στὸ ἔργο τῆς διδασκαλίας τῶν γραμμάτων παρατηρεῖται ἕνα φαινόμενο ξεχωριστὸ πού δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχῃ σὲ κανέν' ἄλλο ἔθνος καὶ πού με τὸ νὰ παρέχῃ στὸ ἔργο αὐτὸ δυσκολία σημαντικὴ συντελεῖ, κοντὰ στ' ἄλλα, στὸ βάσανο καὶ τὴν τυραννία τῶν δυστυχισμένω μικρῶν μας. Παντοῦ ἄλλοῦ εἶναι γνωστὸ πῶς κ' ἡ γραφτὴ γλώσσα κ' ἡ μιλούμενη, ἡ λαλιὰ, στηρίζονται ἀπάνω στοὺς ἴδιους φωνολογικούς νόμους καὶ στὴν ἴδια φτογγολογία. Καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ βρῆς στὴ γραφτὴ γλώσσα συνδυασμοὺς γραμμάτων, πού δὲν ἀπαντιοῦνται καὶ στὸν προφορικὸ λόγο καὶ πού γι' αὐτὴ τὴν αἰτία εἶναι, ὡς ἀσυνείθιστοι κ' ἀφύσικοι, πάρα πολὺ δύσκολοι. Τὰ φωνητικὰ ὄργανο τοῦ Ρωμιοῦ καὶ μάλιστα τοῦ μικροῦ παιδιοῦ μας με δυσκολία μποροῦν νὰ προφέρουνε κ' εἶναι σὰν ἀδύνατο νὰ συνειθίσουνε ποτέ σ' αὐτὰ τῶν γραμμάτων τὰ ζευγαρώματα, ἀνύπαρχτα στὴ ζωντανὴ δημοτικὴ: χθ, σθ, σχ, φθ, πτ, νδ, κτ, γχ, γξ, μβ, φς (ευσ), κτρ, νδρ, μβρ, μβλ, φσθ (θραυσθείς), κ.τ.λ. Ἀπόδειξη πῶς καὶ τοὺς πιὸ γραμματισμένους καὶ στίς πιὸ ἐπίσημες ὁμιλίες τους, μ' ὅλη τὴν προσοχὴ πού καταβάλλουνε, τοὺς ξεφεύγουνε τὰ: ἀστενής, τὸν ἀνκντρον, χτηματικὸς κ.τ.τ. Τὶ τώρα γίνεται στὸ σκολεῖο εἶναι ἀπερίγραφο. Ὁ ἕνας μαθητὴς εἶναι ἀδύνατο νὰ σοῦ προφέρῃ τὸ βασιλεύς φς, κ' ἄλλοτε

*) Κοίταξε φύλλα 350, 352 καὶ 370.